

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE ÎN PRESA PENTRU ROMÂNII TRANSILVĂNENI: 1867 - 1890

Maria BUTURUGĂ

Résumé: Dans la seconde moitié du XIXe siècle, dans la presse des Roumains de Transylvanie – „Albina”, „Archivu pentru filologia si istoria”, „Familia”, „Federețiunea”, „Gazeta Transilvaniei”, „Transilvania” –, on a également écrit sur l'Académie Roumaine et la Bibliothèque de l'Académie Roumaine, qui étaient des sources d'informations fiables pour les rédacteurs de ces journaux et aussi des sources d'informations pour leurs lecteurs. Les informations sur les diverses activités de la bibliothèque – acquisitions, catalogage, échange de publications, locaux de la société – sont rendues publiques pour les Roumains de Transylvanie.

Mots-clés: Bibliothèque de l'Académie Roumaine, presse des Roumains de Transylvanie.

Pe final de secol XIX, principalele surse scrise de informare ale românilor transilvăneni, cu referiri sistematice la subiectul nostru – Biblioteca Academiei Române –, au fost numeroase publicații periodice, dintre care amintim: la Brașov, „Gazeta Transilvaniei”, inițiată încă de la 1838¹, „Transilvania”, din 1868², cărora li se alătură și revista „Familia”, cu apariție de la 1865³, mutându-se de la Pesta la Oradea, în 1880⁴, „Archivu pentru filologia

¹ „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, Anul I, Nr. 1, din 12 martie 1838 (cu titlul „Gazeta de Transilvania”).

² „Transilvania”, Brașov, Anul I, Nr. 1, din 1 ianuarie 1868.

³ „Familia”, Pesta/Budapesta, Anul I, Nr. 1, din 5/17 iunie 1865.

si istoria” de la Blaj⁵ și revista „Albina” de la Viena⁶, mutată apoi la Budapesta⁷, unde mai apare și ziarul „Federațiunea”⁸. Aceste publicații periodice românești, importante pentru susținerea cauzei naționale a românilor din Imperiul Austro-Ungar, vor prezenta și informații despre Academia Română și biblioteca sa, aflate într-un amplu proces de constituire și organizare.

Biblioteca intră sub atenta coordonare a tânărului Ioan Bianu, din anul 1884, care își prezintă oficial viziunea sa *Plan bibliografic*, în fața Academiei Române⁹.

Din acel moment, Biblioteca Academiei Române a trecut printr-o intensă perioadă de organizare a statutelor și colecțiilor sale, consemnată în ședințele sesiunilor Academiei Române sub formă de discuții în plen, rapoarte și semnalări de achiziții și donații, precum și pe teme stringente relative la spațiul destinat funcționării Academiei, inclusiv activității de bibliotecă publică. Despre toate acestea prezintă informații de actualitate diverse publicații periodice românești, iar cele care apar prin îngrijirea românilor din Transilvania vor fi foarte atente la evoluția înaltului for de știință și cultură românească.

Înființarea Academiei Române

Despre anii de început ai activității „Societății Literare Române”, devenită instituția de anvergură națională, „Academia Română”, scriu, la momentul respectiv, revistele „Familia”, de la Pesta, „Gazeta Transilvaniei”, de la Brașov, și „Albina”, de la Viena, iar informațiile oferite cititorilor sunt preluate din publicații bucureștene sau intermediare de personalități locale, care au participat direct la evenimente.

Întrunită pentru prima dată la 1 aprilie 1866, „Societatea Literară Română” trezește conștiințele românilor transilvăneni chiar din acele zile. „Gazeta Transilvaniei” semnalează, la 9/21 aprilie 1866, această „faptă rară”, apreciind, în special, prezența românilor din toate ținuturile pe unde locuiau ei și misiunea:

⁴ „Familia”, Oradea, Anul XVI, Nr. 32, din 27 aprilie / 9 mai 1880.

⁵ „Archivul pentru filologia și istoria”, Blaj, Anul I, Nr. 1, din 1 ianuarie 1867.

⁶ „Albina”, Viena, Anul I, Nr. 1, din 27 martie / 8 aprilie 1866.

⁷ „Albina”, Pesta/Budapesta, Anul IV, Nr. 56, din 6/18 iulie 1869.

⁸ „Federațiunea”, Pesta/Budapesta, Anul I, Nr. 1, din 3/15 ianuarie 1868.

⁹ „Analele Academiei Române. Desbateri”, București, seria II, nr. XVII (1894-1895), p. 107-111.

„Fapta rara pentru literatur’a romana avem se registramu. Ea e decisiunea regimului de adu alu Romaniei, cá se se formése o societate literaria romana constatória din membrii tuturoru provinciiloru locuite de romani, care va fi subventionata de statu. Fipsarea ortografiei, gramatic’a, dictionariu romanu voru fi intetitele obiecte de ocupatiune ale societatii. Spese de calatoria pentru membrii externi destinati 80 galbeni, pentru interni 30 galbeni. Onorariu pe di pana voru tiené siedintiele cate 2 galb. In 1 a Aug. 1866 se va intr’uni societatea in prima siedintia si va tiené 2 luni sesiunea. In Nr. viitoriu vomu publicá referatulu si regulamentul in obiectulu acestei societati, care face onóre eterna atatu ministeriului, catu si locotenintiei romane!!!”¹⁰.

Ziarele au consemnat implicarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza în fondarea Societății Academice. La Oradea, Iosif Hodoș, membru fondator al Academiei Române, unul dintre participanții activi la evenimentele revoluționare de la 1848, recunoaște în articolul bine documentat *Originea societatii academice din Bucuresci*: „Sê nu uitamu câ Cuz’a voda inca a datu unu fondu de 1000 galbeni pentru acésta Societate”¹¹.

În 13/25 aprilie 1866, atât „Gazeta Transilvaniei”, la Brașov, cât și „Albina”, la Viena, reproduc decretul Locotenenței Domnești și Regulamentul pentru formarea Societății Literare Române, cu planul realizării dicționarului limbii române și a gramaticii, despre care Iosif Vulcan anunța, în revista sa „Familia”, la doar două zile distanță:

„Toti romanii carii se ocupa de literatur’a natiunala, sentiescu de multu lips’a intetítóre a unui dictionariu si a unei gramatice, de cari sê se póta folosí toti romanii din tóte partile (...), suntem in placut’a pusetiune de-a poté anuntiá cetitorilor nostri, câ suntem in ajunulu realisârii acestei idei (...), natiunea va privi cu o ingrigire santa la lucrârele societâti si Clio va insemná cu litere nesterse numele barbatilor, cari vor porticipá la ea”¹².

„Albina” ajunsese atunci abia la al cincilea număr din primul său an de apariție când reproduce *Regulamentu pentru formarea societatii literare Române*, prezentat oficial prin decretul Locotenenței Domnești a Principatelor Unite Române, avându-se în vedere raportul Ministrului Secretar de Stat la

¹⁰ „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, Anul XXIX, Nr. 27, din 9/21 aprilie 1866, p. 108.

¹¹ „Familia”, Pesta, Anul III, Nr. 45, din 20 noiembrie / 2 decembrie 1867, p. 532.

¹² *Ibidem*, Anul II, Nr. 11, din 15/27 aprilie 1866, p. 131.

Departamentului Instrucțiunii Publice și Cultelor, jurnalul Consiliului de Miniștri din 12 martie 1866, precum și aprobarea Consiliului de Stat. Regulamentul conține acea listă de componență românească extinsă care adună, pentru împlinirea unui scop literar comun, români de peste Milcov, de dincoace de Milcov, precum și din Transilvania, Banat, Maramureș, Bucovina, Basarabia și Macedonia¹³. Revista „Albina” va urmări cu interes efectul acestei liste asupra opiniei publice, menționând, după doar zece zile, la rubrica *Pesta*, într-un articol semnat cu pseudonimul „Cassiu”, temerile unor segmente politice ale Imperiului Austro-Ungar, identificate în chiar spațiul lor de baștină:

„Cetescu in crancenulu aristocratu «Pesti Hírnök» cà óre cine i-a sioptitu cà romanii vor tiené (dee Ddieu!) o sesiune literarie-scientifica in Bucuresci. - Cugetați cà unu organu chiamatu de a respandí lumina va fi aplaudandu la acésta scire imbucuratóre, fiindu de interesu atātu pentru romani, catu si pentru intrég’a lume civilisata? Ba, nici de càtu nu, ci in locu sê aplaude, séu sê taca mai bine, dice cà: idealistii Daciei se voru aduna in Bucuresci pentru complanarea Daco-Romaniei, inse Panoni’a va veghiá!”¹⁴.

Doar cu o zi înainte, Iosif Vulcan scria la secțiunea *Ce e nou* din revista sa, „Familia”, despre această publicație, „Pesti Hírnök”, care inflama opinia publică de limbă maghiară, cu informații tendențioase și nejustificate despre o asociație, doar presupus-literară a tututor românilor:

„Hírnök are grelusi in capu câ-ci altfelu n’ar poté scrie atâte verdi-uscate despre unu planu nevinovatu alu romanilor, câte scrise mai alalta eri despre societatea literaria din Bucuresci; dîce câ romanii prin acést’a vreu a înfiintiá o daco-romania literaria, inse Pannonia va veghiá! E unu ce curiosu, cand unii ómeni se facu ridiculosi, temendu-se de nescari intentiuni politice, cu tóte câ li se spune apriatu, câ societatea amintita nu va desbate politic’a, ci numai cause literarie”¹⁵.

De altfel, anul următor, un articol cu titlul *Societatea literaria din Bucuresci e obieptu la multe discusiuni d’aristice*, semnat de N. Costa, în „Albina” vinează, dovedește că spiritele nu se liniștiseră deloc. Aflăm cum cotidianul bucureștean „Românul” publicase un program al comitetului de

¹³ „Albina”, Viena, Anul I, Nr. 5, din 13/25 aprilie 1866, p. 4.

¹⁴ *Ibidem*, Anul I, Nr. 10, din 24 aprilie / 6 mai 1866, p. 3.

¹⁵ „Familia”, Pesta, Anul II, Nr. 11, din 23 aprilie / 7 mai 1866, p. 144.

întâmpinare a membrilor societății la București, în timp ce „Telegraful român” este de aceeași părere cu „Albina” când se sugerează că ar fi mai bine să se țină adunarea filologilor români pe teritoriul austriac, oferind, în această privință, și câteva argumente:

„Dáriele némtio-ovreesci din Viena cari din capulu locului incepusera a latí suspitiunári, se vedu constrinse a mai reduce sentiemintele loru inimice. Le-a silitu la acésta reducere «Norddeutsche Allgemeine Zeitung», organulu dlui Bismark, care tradandu despre atins’a tema dede a se precepe apriatu cà ar fi absurditate a si presupune cà Romani’a cea de cinci milióne ar poté essercíá influintia atragatoria a supra Austriei carea numera la treidíeci de milióne. Díariulu federalisticu din Praga «Politik», care s’a ocupatu purure cu adeverata simpatia de caus’a nóstra natiunala aperandu-ne contra invinovetiriloru straine si facendu cunoscutu publiculu mare pretensiunile nóstre si dreptatea ce ele contieniu, precum si apesarile ce ni se facu, - asta data ratacesce vorbindu despre romani, dàmu cu socotéla a fostu reu informatu in ce privesce adunarea de la Bucuresci”¹⁶.

Astfel, se arată clar care era, la vremea aceea, starea de spirit în legătură cu însemnătatea unei asemenea întreprinderi, în special, pentru românii care locuiau în teritoriile din afara noilor granițe românești, în urma unei uniri care dădea speranțe multora și care stârnea sentimente contradictorii altora, după cum se vede. În acest sens, meditația propusă de publicația „Albina”, sub același pseudonim „Cassiu”, chiar în Duminica de Rusalii din anul 1866, subliniază, cu mulțumiri adresate proniciei cerești, că mulți au fost cei care au răspuns chemării inițiatorilor unei societăți literare românești¹⁷.

Era momentul în care românii din Transilvania aflau cum, aducându-se la îndeplinire decretul domnesc care legiferase regulamentul societății, se stabilesc și numele membrilor din afara Principatelor Unite Române, ai acestei societăți, în 22 aprilie 1866, mențione în care sunt numiți, în „Gazeta Transilvaniei”, după doar zece zile, la rubrica *Cronica esterna. Romani’a*, toți cei direct și sigur implicați:

„Dr. Iosifu Hodosiu, Alecsandru Romanu din Marmati’a (Ungari’a);
Timoteu Cipariu, I.G. Munteanu, Georgiu Baritiu din Transilvania; Mocioni,

¹⁶ „Albina”, Viena, Anul II, Nr. 85 din 2/14 august 1867, p. 1.

¹⁷ *Ibidem*, Anul I, Nr. 17 din 15/27 mai 1866, p. 2.

Vincentiu Babesiu din Banatu; Alecsandru Hurmusachi, Ambrosiu Dumitrovitia din Bucovin'a; Alecsandru Hajdân, cav. Stamate, Stregescu din Basarabi'a; Carageni, Casacovitiu din Macedoni'a"¹⁸.

Înființarea Bibliotecii Academiei Române

În anul 1867, publicațiile periodice românești transilvănene care înștiințează despre Societatea Literară Română de la București sunt: „Familia” de la Pesta, „Gazeta Transilvaniei” de la Brașov, „Albina” de la Viena, dar și noul „Arhivu pentru filologia si istoria”, editat la Blaj și tipărit la Sibiu, sub îngrijirea academicianului Timotei Cipariu.

Opinia publică transilvăneană afla despre înființarea Bibliotecii Academiei Române, la 16/28 august 1867, deodată, din două publicații dragi românilor, „Albina” lui Vasile Grigoroviță și „Familia” lui Iosif Vulcan, ambele preluând textul din cotidianul bucureștean „Românul”, al lui C.A. Rosetti. În luarea sa de cuvânt, Arhiepiscopul de Buzău, Dionisie Romano, după ce insinuează încă o dată importanța limbii române pentru soarta națiunii noastre¹⁹, declară public că face o donație importantă – cea dintâi donație, care reprezintă actul de naștere al Bibliotecii Academiei Române –, către Societatea Literară Română, și anume o bibliotecă întreagă, aflată în custodia sa:

„Apoi aminteste, că dlu Laurianu, in discursulu seu, a dîsu, că bibliotec'a lui Constantinu Cornescu Olteniceanu, care continea monuminte remarcabile pentru limb'a si literatur'a romana, s'a pierdutu. Nu s'a pierdutu, domniloru, dise S. Sa, ea este la mine si sum fericitu d'a o potè pune la dispusetiunea societătii literarie”²⁰.

După doar trei zile, și publicația lui Iacob Mureșanu, „Gazeta Transilvaniei”, reproduce textul din „Românul”, dar în două părți, din două numere consecutive ale revistei, încât discursul Episcopului Dionisie Romano este publicat în numărul următor, din 23 august / 4 septembrie 1867. Totuși, în numărul din 19/31 august, se distinge prima mențiune din această gazetă, despre

¹⁸ „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, Anul XXIX, Nr. 34 din 4/16 mai 1866, p. 136.

¹⁹ „Familia”, Pesta, Anul III, Nr. 33 din 16/28 august 1867, p. 397; cu grafie un pic diferită, și în: „Albina”, Viena, Anul II, Nr. 90 din 16/28 august 1867, p. 2.

²⁰ *Ibidem*, Anul III, Nr. 33 din 16/28 august 1867, p. 398; cu grafie un pic diferită, și în: „Albina”, Viena, Anul II, Nr. 90 din 16/28 august 1867, p. 2.

o donație făcută, în 12/24 august, cu precădere, pentru viitoarea bibliotecă a societății:

„25 ecsemploria din «Poesii populare ale romanilor» coordonate de Vasile Alecsandri, dedicate M. Sale Dómnnei Elena, tipărite cu spesele asilului Elena Dómn'a în Bucuresci 1867 8° mare pe 416 pagine, coprindietóre de 55 balade, 80 doine, 50 hore si inca unu suplementu de 16 cantice in suma 201 piese, se depusera pe més'a societatii cá tramise din partea respectivei eforie pentru membrii si pentru fiitóreá biblioteca a societatii”²¹.

Pe la mijlocul toamnei anului 1867, în numărul 9 din primul an al noii sale reviste „Archivu pentru filologia si istoria”, Timotei Cipariu preia din „Gazeta Transilvaniei”, informații despre *Societatea Academica Romana*, într-un articol sub acest titlu, despre care menționează că „in mare parte sunt a se considerá numai cá pareri subiective ale fragmentistului”²². Românii transilvăneni au ocazia să recitească despre cum s-au pus bazele bibliotecii, într-o apologie a limbii române, făcută de lingvistul, istoricul și teologul Timotei Cipariu, care își exprima speranța că acest „tesauru raru alu vechiei literature romane” va face ca limba română să se vorbească prin „salonele marilor natiunei”, unde mai înainte se vorbea grecește, iar acum mai mult franțuzește²³.

Despre acea *grandioasă* inaugurare a Societății Literare Române, în sala Ateneului Român, din 6 august 1867, Iacob Mureșanu, în a sa „Gazeta Transilvaniei”, menționează în ziua de 9/21 august, și discursul ținut de Ștefan Golescu, fostul ministru al Afacerilor Străine și viitor prim-ministru, „cuventare privitória si la inaugurarea societatii si la salutarea bustului repausatului Mecenate Evanghelie Zappa”, urmat de discursul lui Timotei Cipariu: „Astadi Marti la 12 óre in sal'a Atheneului romanu, ornata cu tóta pomp'a natiunala: flori, tablouri, standarte natiunale, portretele marilor barbati ai natiunei, in faci'a unui publicu numerosu si alesu, se deschise oficialminte Societatea literaria romana”²⁴.

După câteva zile, deopotrivă, atât „Albina”, cât și „Familia”, ambele preluând textul din „Românul” lui C.A. Rosetti – același text din care am

²¹ „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, Anul XXX, Nr. 65 din 19/31 august 1867, p. 259.

²² „Archivu pentru filologia si istoria”, Blaj, Anul I, Nr. 9 din 20 octombrie 1867, p. 161.

²³ *Ibidem*.

²⁴ „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, Anul XXX, Nr. 62 din 9/21 august 1867, p. 4.

desprins mai sus gestul care a declanșat înființarea Bibliotecii Academiei Române –, descriu amănunțit, pentru românul transilvănean, spațiul care a găzduit cea dintâi ședință a Societății Literare Române, aceeași sală unde fusese anunțată, cu un an înainte, înființarea acestei societăți literare la București. Fusese o zi de duminică, 6 august 1867, când „s'a ținutu in sal'a Atheneului cea d'antâia siedintia a societatei literarie, si cu acestu titlu ea s'a si ținutu intr'unu modu solemn”²⁵. Aflăm astfel că aranjarea și decorurile sălii erau aceleași ca la inaugurarea societății, cu două inscripții în limba latină, despre nobila origine a românilor, precum și bustul lui Evanghelie Zappa, de așezat central, pentru totdeauna, în ședințele societății. De întregă această aranjare a sălii se îngrijise V.A. Urechia. Și tot el, după intonarea imnului, „dede cetire diferiteloru relatiuni despre membrii ce n'au sositu inca, si unui mare numeru de felicitâri si urâri adresate societâtii din tôte partile Romanimei”²⁶.

În preziua inaugurării societății, luni 31 iulie 1867, avusese loc la București primirea membrilor, pentru care primarul capitalei, Constantin Panaiotu, se pregătise solemn, emițând o invitație tuturor bucureștenilor, invitație²⁷, reprodusă în „Gazeta Transilvaniei” din chiar ziua primei ședințe a societății. Astfel, se vor îmbogăți cunoștințele românilor transilvăneni cu alte amănunte imediat anterioare inaugurării societății, în al doilea număr din săptămâna următoare, detaliindu-se cu mult patos întâmpinarea ce se făcuse oaspeților transilvăneni: „Stratele pe unde trecea eră infrumsetiate cu tricolorulu natiunalu, cu tapetori, guirlande, flori, care se aruncau innaintea óspetiloru literaturii, Venerabililoru literati Cipariu si Laurianu, ddn. Maximo, Munteanu, Hodosiu si Romanu, Strejescu”²⁸.

Abia la trei zile de la semnalarea din „Gazeta Transilvaniei”, reușește „Albina” să facă primele mențiuni despre evenimentele de la București, pe care literații și oamenii de cultură și simțire românească din Transilvania le așteptau, cu interes, pentru că „foile din România le capetâmu éراسi tardíu. Comunicatiunea nu se mai imbunesce. Numai sambeta tardíu sér'a primiramu «Romanulu» din 1 si celu din 2 aug.”²⁹. În schimb, chiar dacă cu oarece

²⁵ „Familia”, Pesta, Anul III, Nr. 33 din 16/28 august 1867, p. 397; cu grafie un pic diferită, și în: „Albina”, Viena, Anul II, Nr. 90 din 16/28 august 1867, p. 2.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, Anul XXX, Nr. 61 din 6/18 august 1867, p. 244.

²⁸ *Ibidem*, Anul XXX, Nr. 64 din 16/28 august 1867, p. 255.

²⁹ „Albina”, Viena, Anul II, Nr. 87 din 9/21 august 1867, p. 1.

întârziere, veștile sunt reproduse cât mai amănunțit și mai sentimental-implicat, cu promisiunea că mult mai multe asemenea va prezenta gazeta:

„Membrii Societatii Literarie, au intratu adi 31 jul. / 12 aug. in Capitala României, unde au fostu primiti, conformu programei publicate, cu cea mai deplina bucuria si fratietate (...). Avemu onórea si fericirea se putemu transmite adi Romaniloru, antaiulu discursu prin care, la banchetulu de 31 iuliu d. Vasile Alesandrescu Urechia, si acel'a prin care in 1 aug. la solenitatea deschiderii siedintieloru societatii literarie, Ministrulu d. Stefanu Golescu au intimpinatu, in numele întregului poporu romanu pe cei cari au venitu din tóte partile Romaniei spre a restabilí limb'a, sant'a temelia a natiunalitatii, struncinata prin felurite persecutari si trunchiari silnice si ucidatórie. Curundu vom puté publicá si discursulu pronunsiatu la solenitatea de 1 aug. de d. V. Alesandrescu Urechia, precum si respunsulu invetiatiului si venerabilelui Cipariu. Si candu Romania vorbesce ea ensa-si prin acești adevirati delegati ai ei, noi nu mai avemu de catu a radicá capulu, a ascultá cu amóre si respectu si a intielege”³⁰.

Și gazeta „Albina” chiar va prezenta, conform promisiunii, „lucrările premerse atinselor acte, incependu de la urdirea ideii de societate literara pana in stadiulu realisarii”, lucrări despre care V.A. Urechia detaliază cu aplomb, iar cititorii „Albinei” descoperă, cu această ocazie, epopeea urmării unei importante idei de unitate românească, care datează de la 1859, începând cu „O adresa ce am trimisu, ca Ministru ad-interim alu instructiunei publice din Moldova, sub Ministeriulu memorabilu alu D. M. Cogalnicénu, catra Ministeriulu din Muntenia, cu invitare a se asociá cu anim'a si cu fonduri la organisatiunea unei societati din membri de prin tóte părțile României, cari se se ocupe cu dictionariulu limbei”³¹, continuând cu „Organisarea in Iasi a Ateneului romanu”, apoi „In Bucuresci, idei'a unei societăți academice o urmariau barbati ilustrati ai republicei literarie si sciintifice”. Astfel de tentative au dus la „desceptarea atentiunei publice asupra cestiunei si atunci nemuritorulu Evangeliu Zappa veni se ofere sumele ce se scie pentru gramatica si dictionariu”. Era însă sortit ca realizarea mării idei a organizării societății literare să fie a Ministrului Instructiunei Publice, C.A. Rosetti:

³⁰ *Ibidem.*

³¹ *Ibidem*, Anul III, Nr. 44 din 21 aprilie / 3 mai 1868, p. 3.

„Onóre dar barbatiloru cari au aprobatu lucrarea; respectulu nostru inse si tuturuu acelu barbati cari, o marturisimu, inca sub Domni'a lui Cuza se încercara, staruira, desi fara se reésa, a organisa societatea literarie a tuturuu romaniloru, cari, sub protectiunea in alta a iubitelu nostru Domnu Carolu I, in mai putinu de duoe luni se transformà din pruncu, in barbatu, din societate literaria in academia Romana”³².

În următoarele zile și luni, Iacob Mureșanu și George Barițiu, în „Gazeta Transilvaniei”, la Brașov, precum și Iosif Vulcan în „Familia”, la Pesta, vor avea grijă să aducă în mod constant în atenția cititorilor știri despre lucrările³³ Societății Literare Române, în legătură cu statutele societății și alte elemente organizatorice, legate de activitatea pe secțiuni, în special în legătură cu stabilirea regulilor ortografice ale limbii române, neevitându-se a se menționa donațiile făcute de membrii și ne-membrii societății, cu scopul de a se îmbogăți comorile de limbă și istorie ale nou-înființatei bibliotecii. De exemplu, pe final de an 1868, în revista „Familia”, se menționează că președintele Ion Heliade Rădulescu a propus să se publice o „fóie literarie a societatiei academice”, cu numele de „Analele Societății Academice Române” – care apare de atunci neîncetat, până în zilele noastre –, cuprinzând³⁴ istoricul fondării societății, precum și procesele verbale și actele și documentele ce se referă la societate, ca publicul să poată vedea activitatea și progresul societății.

Biblioteca Academiei Române prinde contur

Biblioteca Academiei Române prinde contur în fapt, dar chiar și în conștiința românilor transilvăneni, pentru care publicațiile periodice care îi vizau direct vor scrie cu destulă consecvență despre bugetul prevăzut pentru societatea literară bucureșteană și biblioteca ei, despre exemplarele de onoare pe care i le vor trimite redacții și edituri românești, anticipând exemplarele prevăzute prin Legea Depozitului Legal, despre activitățile specifice de bibliotecă, precum realizarea cataloagelor de bibliotecă, relațiile în vederea schimbului de publicații cu diverse instituții, primirea de donații, sau urmărirea unei anume politici de achiziții, pe lângă o constantă preocupare pentru asigurarea unui local propice desfășurării acestor activități.

³² *Ibidem.*

³³ „Familia”, Pesta, Anul IV, Nr. 39 din 6/18 noiembrie 1868, p. 463.

³⁴ *Ibidem*, Anul IV, Nr. 41 din 22 noiembrie / 4 decembrie 1868, p. 487.

Printre faptele care au atras atenția de la bun început este că „*bugetulu votatu pentru societatea academica este atatu de saracu*”³⁵, mai ales în comparație cu finanțările unor instituții asemănătoare. De exemplu, Academia Științifică de la Pesta, pentru cinci milioane de maghiari, deja de patru decenii dispunea³⁶ de un venit anual regulat substanțial, pe lângă un spațiu propriu, cu bibliotecă și muzeu.

În aceeași revistă „*Transilvania*”, la distanță de vreo cincispezece ani, citim³⁷ că fuseseră prevăzuți pentru achiziții trei mii de lei, pentru ca după încă vreun deceniu, să aflăm despre suma de „34 mii regulat” destinată a se cheltui pentru colecțiile de documente.

De altfel, „*fôia Asociatiunei transilvane pentru literatura romana si cultura poporului romanu*”, apărută la începutul anului 1868, cu titlul „*Transilvania*”, în redacția primului secretar al asociațiunii, George Barițiu, menționează³⁸ trimiterea unor exemplare „de onoare” către mai multe instituții românești, printre care și „*academia literarie din Bucuresci*” – iar acel titlu chiar este printre primele publicații periodice românești catalogate în Biblioteca Academiei Române.

Mai apoi, în „*Albina*” de la Pesta, românii transilvăneni citesc raportul³⁹ pentru perioada august 1872 - august 1873, prezentat în ședința de început a lucrărilor societății, pe anul 1873, că mai multe redacții de publicații periodice – fără a fi nominalizate în raport – au continuat să ofere câte un exemplar din publicațiile lor, primind mulțumiri, și pe această cale.

După ceva timp, George Barițiu, cu convingerea că „e timpul a se da lectoriloru nostrii, cu statutele societatii academice in mana, informatiuni catu se pôte mai exacte si precumu speramu, inpacătorie de spirite”⁴⁰, găsește loc în revista sa să menționeze că toți membrii sunt îndemnați de a oferi câte un exemplar din toate producțiile lor literare și științifice către societate. Subiectul va fi reluat ulterior, cu adăugarea și unui exemplar trimis către Biblioteca Centrală din București⁴¹.

³⁵ „*Transilvania*”, Brașov, Anul II, Nr. 16 din 15 august 1869, p. 187.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*, Anul XIV, Nr. 11/12 din 1/15 iunie din 1881, p. 81.

³⁸ „*Transilvania*”, Brașov, Anul I, Nr. 12 din 1 iunie 1868, p. 283-284.

³⁹ „*Albina*”, Pesta, Anul VIII, Nr. 63 din 19/31 august 1873, p. 2.

⁴⁰ „*Transilvania*”, Brașov, Anul X, Nr. 24 din 15 decembrie 1877, p. 286.

⁴¹ *Ibidem*, Anul XI, Nr. 1 din 1 ianuarie 1878, p. 10-11.

Desigur, începând cu anul 1885, se stabilește prin lege – Legea Depozitului Legal – obligația tuturor tipografiilor românești de a trimite câte trei exemplare din toate tipăriurile lor către Academie și altele către alte instituții. Despre aceasta vor afla transilvănenii tot din revista „Transilvania”⁴².

Cum vor fi fost gestionate fondurile de cărți și periodice cu care se îmbogățește Biblioteca Academiei Române aflăm din numeroase menționări pe care le-au citit românii transilvăneni, în publicațiile destinate lor.

Avem ocazia să citim, în paginile revistei blăjene „Archivu pentru filologia si istoria”, probabil primul catalog al unei colecții de titluri din Biblioteca Academiei Române, semnat „Laurianu” – adică August Treboniu Laurian, secretarul general al societății –, și introdus astfel în revistă: „Eca P.S. (dein una scrisoria venita aici in 31 dec. n. 1868, forà datu) P.S. Cu acesta ocasiune Delegatiunea ve inapoieza manuscriptulu, si ve alatura list’a de carti-le vechie romane, ce se afla in bibliotec’a Societatei, remase de la repausatulu Const. Cornescu Oltenitanu”⁴³.

Ziarul „Federațiunea” va reuși să scrie, prin 1871, despre lucrările Societății Academice de la București, în legătură cu un subiect nou – cel puțin pentru spațiul transilvănean – despre biblioteca societății, referitor la intenția de elaborare a unor cataloage⁴⁴ de donații, în paralel cu inventarele obișnuite.

Despre realizarea unor cataloage de bibliotecă, se consemnează și în revista „Transilvania”, pe final de an 1878, când citim despre preocuparea unui angajat al Bibliotecii Centrale de Stat, Eugeniu Costinescu⁴⁵, pentru întocmirea unui catalog sistematic al bibliotecii sale, ale cărui principii de catalogare, odată stabilite, urmau să fie preluate de biblioteca Societății Academice Române. În numărul următor al revistei, procesul verbal al ședinței din 28 septembrie 1878, la al treilea punct asupra lucrărilor și activității societății pe anul în curs, face referire la biblioteca sibianului Alexandru Papiu-Ilarian⁴⁶, unul dintre principalii organizatori ai Revoluției de la 1848, membru titular al Academiei Române, încă de la 1868, colecție care, până la mijlocul anului viitor, va fi fost deja catalogată.

⁴² *Ibidem*, Anul XIX, Nr. 7/8 din 1/15 aprilie 1886, p. 54.

⁴³ „Archivu pentru filologia și istoria”, Blaj, Anul III, Nr. 25 din 25 mai 1869, p. 488-490.

⁴⁴ „Federațiunea”, Pesta, Anul IV, Nr. 88 din 2 august / 2 septembrie 1871, p. 349.

⁴⁵ „Transilvania”, Brașov, Anul XI, Nr. 21 din 1 noiembrie 1878, p. 246.

⁴⁶ *Ibidem*, Anul XI, Nr. 22, din 15 noiembrie 1878, p. 263.

Desigur, colecțiile bibliotecii urmau a fi catalogate și chiar s-a reușit într-o oarecare măsură, în anii care au urmat – iar colectivul implicat în această amplă activitate se grăbește să o declare, chiar dacă se va dovedi că finalizarea va trebui amânată mult, din cauza permanentelor îmbogățiri –, în ciuda dificilelor condiții de care dispunea personalul⁴⁷ restrâns al bibliotecii. Iar în numărul următor al revistei, înainte de a hotărî că „deocamdată fia de ajunsu cu atâta despre lucrările academiei”, Iosif Vulcan menționează recunoașterea statutului special al Bibliotecii Academiei Române, preluând textul din raportul final al sesiunii anuale: „Din raportulu comissiunei alese pentru revisiunea catalogelor bibliotecii se pôte închieié, că bibliotec’a Academiei s’a inavutitu asia de multu, in cătu ea este astadi cea mai mare si mai bine asortata in Romani’a”⁴⁸.

Instrumentele de bibliotecă s-au dovedit necesare ca urmare a creșterii colecțiilor bibliotecii și a interesului pentru studierea acestora. Colecțiile Bibliotecii Academiei Române s-au îmbogățit, în special, prin donații, iar românii transilvăneni o aflaseră încă de la începutul punerii bazelor acestei biblioteci, prin intermediul celor două publicații „Albina” lui Vasile Grigoroviță și „Familia” lui Iosif Vulcan, care au consemnat cuvântul Arhiepiscopului de Buzău Dionisie Romano, donând biblioteca lui Constantin Cornescu Olteniceanu, aflată în custodia sa⁴⁹.

Urmează menționări de donații cu fiecare prilej cu care se scria despre activitatea Academiei Române, în paginile publicațiilor periodice pentru românii transilvăneni. Tematicile materialelor donate către Biblioteca Academiei Române surprind⁵⁰ încă din primii ani de la constituirea bibliotecii. Despre mănăstirile românești era firesc să se scrie și să se studieze, poate și despre urmele limbilor slave în limba română, dar întâlnim la 1871 și materiale referitoare la Biserica Rusă sau cercetări asupra spațiului cultural albanez.

Politica de achiziții urmărește anumite strategii care sunt aduse la cunoștința românilor transilvăneni, în paginile revistei „Albina”, fiind vorba despre o atenție sporită la cererile venite din partea secțiunilor academice⁵¹.

⁴⁷ *Ibidem*, Anul XIX, Nr. 7/8 din 1/15 aprilie 1886, p. 53.

⁴⁸ *Ibidem*, Nr. 9/10 din 1/15 mai 1886, p. 73.

⁴⁹ „Familia”, Pesta, Anul III, Nr. 33 din 16/28 august 1867, p. 398; „Albina”, Viena, Anul II, Nr. 90 din 16/28 august 1867, p. 2.

⁵⁰ „Federațiunea”, Pesta, Anul IV, Nr. 88 din 2 august / 2 septembrie 1871, p. 349.

⁵¹ „Albina”, Pesta, Anul VIII, Nr. 63 din 19/31 august 1873, p. 2.

În anul următor, Vincențiu Babeș continuă informarea cititorilor săi, reproducândraportul de activitate al societății, incluzând, în al patrulea capitol, informații despre bibliotecă, anume că „s’a inavutitu în cursulu anului acesta cu 445 bucăți”, precum și cu aproape tot pe atâtea achiziții plătite: „numेरulu bucătiloru cumperate din fondulu alocatu în bugetu pentru acestu scopu este de 333, cele mai multe de istoria si de sciintie naturali, comandate dupa listele date de sectiunile respective ale societății”⁵².

Din ziarul românesc, politic, literar, comercial și economic, „Federațiunea”, publicul transilvănean este înștiințat când a ajuns⁵³ în fondurile societății academice de la București o lucrare pariziană despre atom și energia atomică, sau un studiu despre limbile popoarelor și ideea naționalității, din perspectiva unui profesor italian bun cunoscător al poporului român.

Totodată, se amintește⁵⁴ și despre faptul că urmează să fie achiziționate plătit, atât colecția „Buletinului Oficial” pe anii 1853-1860, cât și colecția completă a ziarului „Trompeta Carpaților”, precum și despre diverse donații, de la filologul ceh Jan Urban Jarnik, proaspăt membru corespondent al Academiei, care trimite câte un exemplar din publicațiunile sale, iar de la Dimitrie C. Sturdza, câteva artefacte: un pocal de argint al Domnitorului Moldovei Vasile Lupu, o colecție de timbre poștale și telegrafice românești și o colecție de 150 de hărți geografice.

Donațiile către bibliotecă, pe anul 1882, includ și: *Comptes rendus hebdomadaires des séances de l’Académie des sciences*, tome XCIII, nr. 21, Paris, 1881; copia făcută prin îngrijirea lui Ubcini, după manuscrisul din biblioteca națională pariziană, la traducerea în limba franceză după *Arivras Nicolas Grenier de Smyrne* (1749), sau:

„Manuscrisulu traducerei reposatului profesoru C. Aristi’a, rapsodiele II-VII din Omeru (prim’a fiindu dejă tipărita) împreuna cu doue documente: unulu dela comisiunea financiara cătra obștesc’a adunare din 1837, si altulu unu raportu cătra Domnu cu Nr. 193 din 1840 Martie 7”⁵⁵.

⁵² *Ibidem*, Budapesta, Anul IX, Nr. 64 din 25 august / 6 septembrie 1874, p. 2.

⁵³ „Federațiunea”, Budapesta, Anul VIII, Nr. 60/61 din 11/23 octombrie 1875, p. 191.

⁵⁴ „Familia”, Budapesta, Anul XV, Nr. 50 din 5/17 iulie 1879, p. 338.

⁵⁵ „Transilvania”, Brașov, Anul XV, Nr. 5/6 din 1/15 martie 1882, p. 39.

S-au mai îmbogățit fondurile bibliotecii, prin donații, incluzând și întreaga colecție de manuscrise de Letopisețe românești din partea lui Mihail Kogălniceanu, raportorul V.A. Urechea neomițând să sublinieze și de această dată necesitatea acordării din partea statului, a mijloacelor financiare necesare, dar, mai cu seamă, a unui local conform cu trebuințele societății:

„Urmarindu cu incordare de puteri, imbunatatirea situatiunii sale, natiunea a putut, un moment, să lase pe un al doilea plan al preocupățiunilor sale, acēsta Academie Romāna; astadi însă, ea urmēzā sē se simtā datōre, a asigurā primului seu institut de culturā, tōta desvoltarea de care este capabila, punēndu-i la dispositiune midiulōcele financiare indispensabile, dar’ mai cu sēma un local apropiat cu trebuințele sale”⁵⁶.

În același timp, o altă sursă importantă de îmbogățire a colecțiilor bibliotecii este schimbul de publicații. Prima mențiune despre această activitate de bibliotecă se regăsește în 1875, în ziarul „Federațiunea”, unde citim⁵⁷ o știre despre schimbul de publicații ale Societății Academice cu muzee franțuzești.

Sub semnătura lui V.A. Urechea, în raportul de activitate pe anul 1883, se menționează⁵⁸ ca activitate tot mai intensă a bibliotecii schimbul de publicații cu diverse instituții de știință și cultură din toată lumea.

Astfel, în anul 1886, relații de schimb cu Institutul Ossolinsky din Lemberg (Lviv) s-au stabilit⁵⁹ prin mijlocirea lui Ioan Bianu. Tot de atunci, se cunosc și relații între Academia Română și Ministerul⁶⁰ de Lucrări Publice și Comerț din Mexic. Și în 1889, se vorbește despre relațiile de schimb de publicații cu alte instituții: prin intermediul protopopului de Făget, Sebastian Olariu, cu protopopiatul⁶¹ din Banat, sau cu Muzeul⁶² Bosniei și Herțegovinei din Serajevo, care oferă la schimb publicația proprie „Glasnic”.

În mod evident, încă de la început, s-a pus problema unui spațiu pentru depozitarea în condiții optime a acestor colecții. În anul 1872, „Federațiunea”

⁵⁶ *Ibidem*, Anul XVI, Nr. 7/8 din 1/15 aprilie 1883, p. 51; „Familia”, Oradea, Anul XIX, Nr. 13 din 27 martie / 8 aprilie 1883, p. 153.

⁵⁷ „Federațiunea”, Budapesta, Anul VIII, Nr. 60/61 din 11/23 octombrie 1875, p. 191.

⁵⁸ „Transilvania”, Brașov, Anul XVI, Nr. 7/8 din 1/15 aprilie 1883, p. 51.

⁵⁹ *Ibidem*, Anul XX, Nr. 7/8 din 1/15 aprilie 1886, p. 53.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 54.

⁶¹ „Familia”, Oradea, Anul XXV, Nr. 14 din 2/14 aprilie 1889, p. 166.

⁶² *Ibidem*, Anul XXV, Nr. 16 din 16/28 aprilie 1889, p. 190.

va publica⁶³ știri ample – fapt ce nu prea se obișnuia într-un ziar de formare generală a opiniei publice –, despre lucrările ședințelor Societății Academice, prin care ajung la cititor amănunte despre spațiul destinat acestor ședințe, aflat undeva la parterul și subsolul Universității bucureștene.

După câțiva ani, în raportul⁶⁴ prezentat la deschiderea lucrărilor Academiei, nou alesul președinte Ion Ghica sublinia lipsa spațiului neapărat necesar colecțiilor, precum și temerile pentru starea și prezervarea acestora, stabilind o comisie care să se ocupe de demersurile pentru obținerea proprietății asupra unui loc pentru edificiul său.

Informații de interes deosebit pentru istoria bibliotecii Academiei Române sunt menționate⁶⁵ în revista „Familia”, și în toamna anului 1880, de unde transilvănenii află despre situația dificilă din punct de vedere locativ a bibliotecii, cu ocazia unor alte donații din partea academicianului Dimitrie Sturdza, în intenția de a se pune bazele aceluși muzeu național de documente pe care societatea și l-a propus la începuturile sale.

În anul 1881, reapare la Sibiu, revista „Transilvania”, justificând astfel publicarea acelei legi deja vechi, din 29 martie 1879: „organisațiunea academiei romane nu este cunoscuta de dincóce de munți; din acesta cauza vomu reproduce aici statutele si regulamentul academiei”⁶⁶, și reproduce întocmai textul legii⁶⁷, în care observăm o informație care încă nu ajunsese la românii transilvăneni, despre promisiunea unui local al său.

Cu referire la spațiul propriu promis de stat Academiei Române și bibliotecii sale, citim tot acum, în revista „Familia”, o tristă observație făcută în ședință publică de secretarul general V.A. Urechea, prezentând raportul anual de activitate al societății, în legătură cu împiedicarea cercetătorilor interesați de a consulta colecțiile Academiei:

„Dar aci e locul să amintesc, că nici Academi’a nici particularii nu pot profitá de nici una din colecțiunile nóstre pe cari din lipsa de local suntem siliți a le ținé în localuri straine. Este absolut cu neputința ori ce desvoltare ulterióra a institutului nostru fâra de a i se asigurá un local propriu și adequat trebuințelor sale. În starea înse de față a finanțelor nóstre, Academi’a nu póte așteptá edificiul ce-i este

⁶³ „Federațiunea”, Pesta, Anul V, Nr. 86 din 13/25 august 1872, p. 337.

⁶⁴ „Familia”, Budapesta, Anul XV, Nr. 48 din 28 iunie / 10 iulie 1879, p. 324.

⁶⁵ „Familia”, Oradea, Anul XVI, Nr. 82 din 26 octombrie / 7 noiembrie 1880, p. 515.

⁶⁶ „Transilvania”, Brașov, Anul XIV, Nr. 7/8 din 1/15 aprilie din 1881, p. 56.

⁶⁷ *Ibidem*.

indispensabil de cât de la țera. Dv. atât nu v-ați îndoit de răspunsul afirmativ al țerei române când e vorba de construcțiunea templului dedicat limbei și istoriei sale, că ați și însărcinat o comisiune dintre dv. cu schițarea în proporțiunile cele mai modeste ale viitorului local al Academiei Române”⁶⁸.

Într-un număr următor al aceleiași reviste brașovene, apar consemnate discuții aprinse între domnii academicieni, la o ședință ordinară de pe finalul anului de mai înainte, în legătură cu două proiecte pentru primul edificiu al Academiei Române: pe de o parte, un proiect înaintat de Ministerul Cultelor, pe de altă parte, un proiect întocmit în Camera Deputaților pentru diverse noi edificii ale statului:

„D. Hasdeu a vediuțu o propunere data în camera de d. Chitiu pentru construcțiunea mai multor edificii, între cari și alu bibliotecii, alu museleor și alu arhivei. D. ministru de culte a fostu luat mesuri pentru facerea planurilor unor asemenea edificii. D. Hasdeu intréba: lucrarea d-lui Chitiu nu contradice pe a d-lui ministru? D. Urechia de sí acésta întrebare nu este tocmai de resortulu Academiei, dà explicatiuni, din cari d. Hasdeu se lamuresce că lucrarea întreprinsa de ministru de culte nu este de locu impedecata de propunerea deputatulu Chitiu, propunere data în necunoscentia de legea generala déjà votata pentru diferite edificii ale statulu”⁶⁹.

Anul 1884 se dovedește a fi de-a dreptul fatidic pentru Academia Română și colecțiile sale, din cauza incendiului care a avut loc în clădirea Universității, cuprinzând și ceva din spațiul dedicat Academiei. Totuși același an vine și cu un moment important pentru bibliotecă: votarea regulamentului propriu. Din revista „Transilvania”, aflăm cum, în programul lucrărilor sesiunii generale, biblioteca este direct vizată la trei puncte: „15. Raportulu comisiunii bibliotecii. 16. Votarea regulamenutulu pentru bibliotec’a Academiei (...). 19. Luarea dispositiunilor necesarie pentru instalarea publicatiunilor și a bibliotecii Academiei”⁷⁰.

În revista „Familia”, Iosif Vulcan menționează desfășurarea ședințelor societății într-o sală a bibliotecii care nu fusese atinsă de incendiu, într-o

⁶⁸ „Familia”, Oradea, Anul XVII, Nr. 31 din 23 aprilie / 5 mai 1881, p. 193.

⁶⁹ „Transilvania”, Brașov, Anul XV, Nr. 9/10 din 1/15 mai 1882, p. 71.

⁷⁰ *Ibidem*, Anul XVII, Nr. 11/12 din 1/15 iunie 1884, p. 93.

compunere literară care consemnează trist-umoristic-filologic, epopoea literei „u” de la finalul unor cuvinte, în cadrul ședințelor Academiei:

„Dl raportor Maiorescu propuse votul secțiunii literare «pentru ștergerea» și se ascultă o lungă dicțiune a dlui Quintescu pentru păstrarea lui «u» mut. Atâta eră de priceput, că mulțimea publicului, decât avea ea să decidă, ar fi șters pe «u» fără milă, unde nu s’aude el. Sâmbătă incendiul dela universitate impedecă continuarea și astfel «u» scăpă pentru asta-dată prin foc cu vieță. Academia își continuă ședințele într’o clasă a bibliotecii și se ocupă de resolvirea afacerilor curente ca să-și pótă închide sesiunea”⁷¹.

Epopoea aceluși „u” mut va continua anul următor, pe același ton sugubăț ieșit din pana lui Iosif Vulcan, care are astfel prilejul să descrie și atmosfera din spațiul public bucureștean, în preajma sesiunii generale a Academiei Române:

„Causa nefericitului «ŭ» mut. Sërmană literă, ore ce a păcătuit dënса, că literații noștri o têsesc de atâte ori la locul de perđare. Căci nu acuma vine ea întâia-oră la ordinea đilei. Mai in fie-care sesiune apare ca ș-o nălucă și se duce, supt greutatea celei mai mari terori, fără să scia decât mai are să trăescă séu să móră. Mai pe urmă i s’a cântat de mórte in sesiunea anului trecut. Dar atunci a scăpat. O nenorocire i-a prelungit vieță. A izbucnit foc in palatul universității, unde se află instalată și Academia și in urmarea acesteia desbaterile s’au curmat. I s’a mai prelungit dară vieță c’un an. Dar n’a fost óre anul acesta numai timpul agoniei sale? Se va vedé in curênd”⁷².

În lectura lui Dimitrie Sturdza, la capitolul V din raportul asupra lucrărilor sesiunii generale din anul 1885, în legătură cu colecțiunile Academiei, sunt dezvăluite aspecte despre creșterea cu totul neobișnuită a acestor colecții în perioada raportată⁷³, citim despre o bibliotecă prețioasă nou achiziționată⁷⁴, dar, mai ales, despre faptul că spațiul de care dispunea biblioteca era mult prea neîncăpător:

⁷¹ „Familia”, Oradea, Anul XX, Nr. 14 din 1/13 aprilie 1884, p. 166.

⁷² *Ibidem*, Anul XXI, Nr. 10 din 10/22 martie 1885, p. 117.

⁷³ „Transilvania”, Brașov, Anul XVIII, Nr. 7/8 din 1/15 aprilie 1885, p. 59.

⁷⁴ *Ibidem*.

„Inca înainte de sesiunea trecuta localulu bibliotecei nóstre nu mai erá indestulatoriu pentru asiedierea tuturoru cartiloru. Dvóstra prevediendu o parte din crescerea bibliotecei, a-ti dispusu facerea unei nóue instalári pentru asiedierea partiei, care nu mai incapea in cea vechie. Acésta lucrare s’a executatu intocmai dupa cererea facuta in sesiunea trecuta de comissiunea bibliotecei si aprobata de dvóstra. De si instalarea acést’a este facuta câtu a fostu cu potintia mai incapatóre, totuși in urm’a crescerei enorme a bibliotecei, ea nu este de ajunsu pentru instalarea sistematica a tuturoru cartiloru. De aceea din ce in ce mai multu devine urgenta necesitatea unui localu propriu alu academie, in care sè se póta face instalári suficiente pentru bibliotec’a nóstra, care in cursu de puçini ani a ajunsu a fi cea mai pretiósá in tíera. Avemu viua sperantiá, cà gubernulu M.S. Regelui se va grábi câtu mai curèndu a înzestra academi’a cu unu localu potrivit cu trebuintiele sale”⁷⁵.

Problema spațiului insuficient se dezvoltă în paralel cu aceea a personalului insuficient de care dispunea Biblioteca Academiei Române. Românii transilvăneni află acestea, cu ocazia votării unei legi din 29 martie 1879, *Legea pentru Academia Română*, având ca scop principal formularea noilor statute⁷⁶ ale Academiei Române – acesta fiind numele pe care de atunci încoace îl poartă societatea literară și științifică de nivel academic, reprezentativă pentru poporul român. La punctul 20 – ca ultim punct al primei părți, de organizare –, este menționată⁷⁷ și biblioteca, precum și la punctul 36 din statute: „Din veniturile fondurilor cu destinațiune generala, si din quantul de 15 la suta prelevatu asupra venitului fondurilor cu destinațiune speciala, se vor efectua tóte spesele de interesu comunu (...), acușiuni pentru biblioteca”⁷⁸.

Cât despre dificultățile de realizare a tuturor celor necesare activității de bibliotecă publică, se insistă că personalul bibliotecii este mult prea ocupat cu prelucrarea cărților tipărite, nemaivând timpul necesar de a inventaria colecțiile de documente, unde se cere o atenție cu totul deosebită, motiv pentru care se recomandă cooptarea unui ajutor de bibliotecar, căruia secretarul general se oferă să îi plătească personal diurna⁷⁹.

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ „Familia”, Pesta, Anul XV, Nr. 26 din 8/20 martie 1879, p. 176.

⁷⁷ *Ibidem*, Anul XV, Nr. 49 din 1/13 iulie 1879, p. 330.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 331.

⁷⁹ „Transilvania”, Brașov, Anul XX, Nr. 7/8 din 1/15 aprilie 1887, p. 59.

În anul 1888, un apel oficial era adresat tuturor celor care posedă documente și hârtii vechi, și care ar binevoi a contribui la îmbogățirea colecțiilor, apel menționat în raportul de activitate pe anul 1887, chiar dacă revista „Familia” consemna: „Colecțiunile s’au îmbogățit, încât astăzi sînt tesaure neprețuite pentru studiul istoriei naționale și a vechiei literaturi românești. S’au primit biblioteca răposatului monac Nifon Bălășescu, precum și o mulțime de documente, manuscrise”⁸⁰. Se demonstra necesitatea multor dovezi de limbă și de istorie ale poporului român, care să stea la baza lucrărilor pe care Academia Română își propusese să le realizeze.

Revista „Transilvania” ilustra⁸¹ această doleanță, în numărul său de început de primăvară, cu documentul oficial *Publicatiune*, cu antetul Academiei Române, semnat de Kogălniceanu, președinte, și de Sturdza, secretar general, pe final de an 1887, încheiat cu angajamentul că „Viile multiamiri ale Academiei către daruitori se voru exprima și prin «Monitorulu Oficialu»” – formulare menită să atragă cu folos atenția celor care posedă astfel de documente și hârtii vechi.

La vreo doi ani distanță, se amintește că Academia făcuse un apel către persoane particulare pentru documente istorice, cu specificația că se vor da din partea Academiei, copii pentru cele românești și traduceri pentru cele slavone, în schimbul originalelor, dar apăruseră⁸² în cadrul acestei activități oarece dificultăți neprevăzute în legătură cu traducerile. Pentru ca, imediat apoi, să aflăm⁸³ că episcopul Melchisedec prezintă traduceri făcute în urma însărcinării Academiei, de pe cinci documente slavone, dintre cele dăruite anul anterior de un domn deputat.

În pragul intrării în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, românii din Transilvania știau deja că Biblioteca Academiei Române deținea un tezaur impresionant ajungându-se la constituirea unor depozitări extinse, tot mai greu de gestionat și de pus la dispoziția cititorilor, într-un spațiu impropriu studiului și prezervării acestora, dar și în gestiunea unui colectiv care, cu dificultate, reușea a face față volumului mare de lucrări necesare pentru o bună și eficientă rânduială a instituției – chestiuni cărora li se vor găsi rezolvări în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea.

⁸⁰ „Familia”, Oradea, Anul XXIV, Nr. 13 din 27 martie / 8 aprilie 1888, p. 154.

⁸¹ „Transilvania”, Brașov, Anul XXI, Nr. 5/6 din 1/15 martie 1888, p. 43.

⁸² „Familia”, Oradea, Anul XXVI, Nr. 12 din 25 martie / 6 aprilie 1890, p. 142.

⁸³ *Ibidem*, Anul XXVI, Nr. 13 din 1/13 aprilie 1890, p. 153.

Maria BUTURUGĂ
Biblioteca Academiei Române